

MISKOLCI EGYETEM

**MŰSZAKI FÖLD- ÉS
KÖRNYEZETTUDOMÁNYI
KAR**

TALAJ-, VÍZ- ÉS ÉLETFÖLDRAJZ 1.

FÖLDRAJZ ALAPSZAK
(NAPPALI MUNKAREND)

TANTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓS DOSSZIÉ

MISKOLCI EGYETEM
MŰSZAKI FÖLD- ÉS KÖRNYEZETTUDOMÁNYI KAR
FÖLDRAJZ-GEOINFORMATIKA INTÉZET

Miskolc, 2023

TARTALOMJEGYZÉK

1. Tantárgyleírás
2. Részletes tematika
3. Minta zárthelyi dolgozat
4. Vizsgakérdések
5. Egyéb követelmények

1. TANTÁRGYLEÍRÁS

Tantárgy neve: Talaj-, víz- és életföldrajz 1. Tárgyfelelős: Hegedűs András, PhD, egyetemi docens	Tantárgy kódja: MFKFT6305 Tárgyfelelős tanszék/intézet: Földrajz- Geoinformatika Intézet Tantárgyelem: kötelező
Javasolt félév: 3.	Előfeltételek: Légekörtan 2
Óraszám/hét (ea+gyak): 1+2	Számonkérés módja (a/gy/v): vizsga
Kreditpont: 2	Tagozat: nappali
<p>Tantárgy feladata és célja: A talajtípusok és a hidroszféra tulajdonságainak térbeli eloszlásában megfigyelhető szabályszerűségek, valamint az élővilág sokszínűségének és a fontosabb, jellegzetesebb élőlénycsoportok földrajzi elterjedésének megismertetése.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Ismeri az általános földrajzi diszciplínák alapvető összefüggéseit természet-, társadalom-, valamint részben regionális földrajzi területen. Ismeri a geográfia alapvető módszereit a természet- és társadalomföldrajz fő szakterületein. Ismeri a földrajzi gondolkodás alapvető jellegzetességeit, a geográfiai elemzés követelményeit. Rendelkezik elméleti és gyakorlati természet- és társadalom-földrajzi alapismeretekkel. Ismeri a földrajzi szakterülettel kapcsolatos természeti folyamatok, természeti erőforrások, élő és élettelen rendszerek alapvető működési elveit. Ismeri a logikus földrajzi állítások megfogalmazásának feltételeit, és az azokból levonható következtetések korlátait. Ismeri a természeti és az ezekkel összefüggésben lévő antropogén folyamatok törvényszerűségeit. képesség: Képes a geográfia alapvető módszereinek a természet- és társadalomföldrajz fő szakterületein való alkalmazására. Képes az általános földrajzi diszciplínák alapvető összefüggéseit természet-, társadalom-, valamint részben regionális földrajzi területen meglévő összefüggések átlátására. Képes logikus földrajzi állítások megfogalmazására, azok feltételeinek és az azokból levonható következtetések pontos megadásával. Képes a természeti és az ezekkel összefüggésben lévő antropogén folyamatokkal kapcsolatos törvényszerűségek felismerésére, alkalmazására. Képes alapvető természet- és társadalomtudományi ismeretei alapján a rokon- és társtudományok térreleváns eredményeinek értelmezésére. Képes a rutin szakmai problémákat felismerni, azok elméleti és gyakorlati megoldásához az elérhető könyvtári és elektronikus szakirodalmat feldolgozni, azt ott elérhető módszereket alkalmazni. Képes a földrajzi problémák felismerésére, megfogalmazására. Képes geográfiai elemzéseket végezni. attitűd: Törekszik a földrajztudományi elméletek, paradigmák, elvek minél teljesebb megismerésére. A megszerzett földrajzi ismeretei alkalmazásával törekszik a megfigyelhető földrajzi jelenségek minél alaposabb megismerésére, törvényszerűségeinek leírására, megmagyarázására. Nyitott a szakmai eszmecserére, a szakmai együttműködésre, törekszik arra, hogy feladatainak megoldása a munkatársak véleményének megismerésével, lehetőség szerint együttműködésben történjen. Képes tudásának gyarapítására és tanulmányainak magasabb szinten történő folytatására.</p> <p>autonómia és felelősség: Alapvető elméleti és alkalmazott földrajzi és releváns környezettudományi szakmai kérdésekben önállóan, források felhasználásával hoz döntéseket. Felelősséggel vállalja szakmája értékrendjét, feladatainak elvégzése során együttműködik más szakterület szakembereivel. Elvégzett szakmai munkájáért felelősséget vállal. Tisztában van a földrajzi tudományos kijelentések értékével, azok alkalmazhatóságával, korlátaival. A geográfiai elemzések eredményeiből következő önálló döntéseket hoz meg.</p>	

Tantárgy tematikus leírása:

A kurzus kitér az élőlények elterjedését meghatározó környezeti tényezők és az élőlénycsoportok földrajzi megjelenése közötti összefüggésekre, ismerteti a bioszféra földrajzi övezetesség és növény-, valamint állatföldrajzi felosztás szerinti változatosságát. Felhívja a figyelmet az egyes területek, élőhelyek élővilágának megváltozására, különös tekintettel annak emberi tevékenységre visszavezethető okaira. Az élővilág elterjedését meghatározó és befolyásoló tényezők közül a víz, azon belül is a világóceán földrajzára, valamint a talajföldrajzra térünk ki.

1. Az élet fogalma és kialakulása. Az élőlények sokszínűsége, az élővilág rendszerezése.
2. A víz fontosabb fizikai és kémiai tulajdonságai, a Föld vízkészletének megoszlása, a víz körforgása.
3. A világtenger tagolása és az élővilág szempontjából fontosabb tulajdonságai, azok térbeli megoszlásának törvényszerűségei.
4. Zárthelyi dolgozat (10 p.) A világtenger élővilága.
5. A szárazföldi élőlények elterjedése: az elterjedést meghatározó tényezők, a terjedés-terjeszkedés folyamata és formái, az elterjedési terület.
6. A talaj fogalma és kialakulása, a talajképző tényezők és folyamatok.
7. A forró éghajlati övezet talajai és élővilága 1.
8. A forró éghajlati övezet talajai és élővilága 2.
9. A mérsékelt éghajlati övezet talajai és élővilága 1.
10. A mérsékelt éghajlati övezet talajai és élővilága 2.
11. A hideg övezet talajai és élővilága. Hegységek és különleges szárazföldi élőhelyek talajai és élővilága.
12. A Föld növény-, állat- és életföldrajzi felosztása. A flóra- és faunabirodalmak élővilágának főbb sajátosságai.
13. Emberföldrajz. A nagyraszok elterjedése.
14. Ismétlés, összegzés.

Oktatási módszerek:

Előadás szemléltetéssel; tematikus térképek elemzése egyéni és csoportos hallgatói munkaformában; elterjedést szemléltető térképvázlatok szerkesztése egyéni munkaformában.

Számonkérés módja:

Az aláírás feltétele a zárthelyi dolgozat legalább elégséges szintű megírása.

A vizsgajegy megszerzésére szóbeli vizsgán van lehetőség, ahol egy általános életföldrajzi, vagy vízföldrajzi kérdésre kell kifejtő módon válaszolni és egy zonális biom élővilágát és talajait kell jellemezni.

Értékelés:

100–85% jeles; 84–75% jó; 74–63% közepes; 62–51% elégséges; 50–0%: elégtelen.

Kötelező irodalom:

Ecoregions and Biomes: <https://ecoregions2017.appspot.com/>

Ecoregions (WWF): <https://www.worldwildlife.org/biomes>

Kádár L. 1965: Biogeográfia: A Föld és a földi élet. Tankönyvkiadó, Budapest, 407 p.

Lovász Gy.: Általános vízföldrajz, Pécs, 2000.

Stefanovits P. – Füleky Gy. – Filep Gy. 2010: Talajtan. Mezőgazda Kiadó, 470. p.

Szabó József (szerk.) 2013: Általános természetföldrajz I. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

Szükséges fejezetek és alfejezetek:

- 4.1. A földi vízről általában, 116-122. o.
- 4.2. A világtenger, 123-149. o.
- 5. Az élővilág földrajza, 230-318. o.
- 6. A talaj földrajza, 319-398. o.

Szabó József (szerk.) 2013: Általános természetföldrajz II. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

Szükséges fejezetek és alfejezetek:

- 2.5.8. Az óceánaljzat folyamatai és formakincse, 194-199. o.
- 5.1. Földrajzi övezetesség, 413-441. o.

Ajánlott irodalom:

Cox, C. B. - Moore, P. D. 2005: Biogeography: An ecological and evolutionary approach. 7th edition. Blackwell Publishing Ltd., 428 p.

Keveiné Bárány I. 2008: Biogeográfia: földrajz szakos hallgatóknak. JATEPress, Szeged, 128 p.

Lomolino, M. V. - Riddle, B. R. - Whittaker, R. J. - Brown, J. H. 2010: Biogeography. Sinauer Associates Inc., 878 p.

Udvardy M. 1983: Dinamikus állatföldrajz: A szárazföldi állatok elterjedése. Tankönyvkiadó, Budapest, 496 p.

Talent, J. A. (ed.) 2012: Earth and Life: Global Biodiversity, Extinction intervals and Biogeographic Perturbations Trough Time. Springer, 400 p.

Rácz I. – Varga J. 2005: Állatföldrajz. Kézirat. Líceum Kiadó (EKF), Eger, 296 p.

2. RÉSZLETES TEMATIKA

DÁTUM	ELŐADÁS
09. 14.	Az élet fogalma és kialakulása. Az életföldrajz tárgya és tudománytörténete.
09. 21.	A víz fontosabb fizikai és kémiai tulajdonságai.
09. 28.	A világoceán függőleges és vízszintes tagolása. A világtenger változása.
10. 05.	Zárthelyi dolgozat. A szárazföldi élőlények terjedése, terjeszkedése.
10. 12.	A szárazföldi élőlények elterjedése: az elterjedést meghatározó tényezők, az elterjedési terület (area).
10. 19.	A talaj fogalmának és kialakulásának életföldrajzi szempontú közelítése.
10. 26.	Oktatási szünet.
11. 02.	Oktatási szünet.
11. 09.	A forró éghajlati övezet talajtani és vízrajzi jellemzői 1. A forró éghajlati övezet talajtani és vízrajzi jellemzői 2.
11. 16.	A mérsékelt éghajlati övezet talajtani és vízrajzi jellemzői 1.
11. 23.	A mérsékelt éghajlati övezet talajtani és vízrajzi jellemzői 2.
11. 30.	A hideg éghajlati övezet és a hegységek talajtani és vízrajzi jellemzői.
12. 07.	A Föld növény-, állat- és életföldrajzi felosztása.
12. 14.	Az ember kialakulása és elterjedésének története.

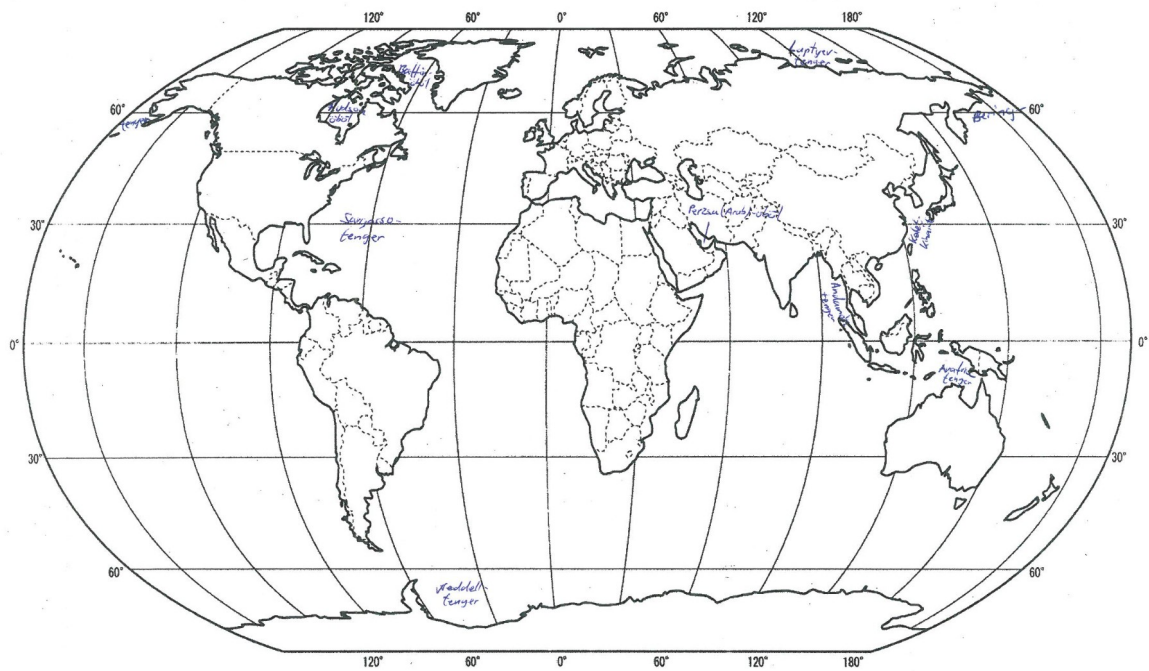
DÁTUM	GYAKORLAT
09. 14.	A rendszertan alapjai, az élővilág rendszerezése.
09. 21.	A Föld vízkészletének eredete, megoszlása és a víz körforgása.
09. 28.	A világtenger élővilág szempontjából fontosabb tulajdonságai és azok térbeli megoszlásának törvényszerűségei.
10. 05.	A világtenger élővilágának rövid áttekintése.
10. 12.	A szárazföldi élőlények elterjedése: a terjedés-terjeszkedés folyamata és formái.
10. 19.	A talajképző tényezők és folyamatok térbeli eloszlásának szabályszerűségei.
10. 26.	Oktatási szünet.
11. 02.	Oktatási szünet.
11. 09.	A forró éghajlati övezet élővilága 1. A forró éghajlati övezet élővilága 2.
11. 16.	A mérsékelt éghajlati övezet élővilága 1.
11. 23.	A mérsékelt éghajlati övezet élővilága 2.
11. 30.	A hideg éghajlati övezet és a hegységek élővilága.
12. 07.	A flóra- és faunabirodalmak élővilágának főbb sajátosságai.
12. 14.	Az emberi nagyrosszok földrajza.

3. MINTA ZÁRTHELYI DOLGOZAT

Kérdések, feladatok:

Jelölje be a kontúrtérképen a világtenger következő részeit (egy hiba megengedett): Sargassó-tenger, Andamán-tenger, Arafura-tenger, Weddell-tenger, Perzsa (Arab)-öböl, Baffin-öböl, Laptjev-tenger, Bering-tenger, Hudson-öböl, Kelet-kínai-tenger.
Legfeljebb egy hiba megengedett.

Megoldás:

4. VIZSGAKÉRDÉSEK

- 1a. Mi a taxonómia, milyen elveken és milyen módszerekkel rendszerezhetjük (rendszerezték) az élővilágot, jelenleg milyen nagy csoportokba soroljuk az élőlényeket?
 - 2a. Mi az elterjedési terület (area), milyen típusait ismeri?
 - 3.a Hogyan terjedhetnek, terjeszkedhetnek az élőlények (példákkal)?
 - 4.a Magyarázza a következő „faj” fogalmakat: őshonos, bennszülött, idegenhonos, behurcolt, betelepített, maradvány, özön, vikariáló!
 - 5a. Sorolja fel és jellemezze röviden a Föld növényföldrajzi birodalmait!
 - 6a. Sorolja fel és jellemezze röviden a Föld állatföldrajzi birodalmait!
 - 7a. Ismertesse a világóceán függőleges tagolását, különös tekintettel az életfeltételekre!
 - 8a. Ismertesse a világóceán vízszintes tagolását!
 - 9a. Ismertesse a világóceán sótartalma, hőmérséklete, nyomásviszonyai térbeli eloszlását!
 - 10a. Ismertesse a tengerjárást és a földi életre gyakorolt hatását!
-
- 1b. Jellemezze a sekélytengerek élővilágát!
 - 2b. Jellemezze a mélytengerek és a nyílt óceánok élővilágát!
 - 3b. Jellemezze az egyenlítői öv élővilágát (talajait és vízrajzát)!
 - 4b. Jellemezze az átmeneti és a térítői öv élővilágát, talajait és vízrajzát!
 - 5b. Jellemezze a meleg mérsékelt öv élővilágát, talajait és vízrajzát!
 - 6b. Jellemezze a valódi mérsékelt öv élővilágát, talajait és vízrajzát!
 - 7b. Jellemezze a hideg mérsékelt öv élővilágát, talajait és vízrajzát!
 - 8b. Jellemezze a hideg övezet élővilágát, talaját és vízrajzát!
 - 9b. Ismertesse röviden az ember elterjedésének történetét, a nagygrasszok kialakulását és elterjedésének változását!

5. EGYÉB KÖVETELMÉNYEK

Nincsenek egyéb követelmények.